

PRVO SAVJETOVANJE O NAUČNIM OSNOVAMA BORBE PROTIV EROZIJE

Akademski savet FNRJ. Savez poljoprivrednih komora FNRJ i Jugoslovensko društvo za proučavanje zemljišta organizirali su prvo savjetovanje o naučnim osnovama borbe protiv erozije koje je održano od 21 do 23 decembra 1955 u Beogradu.

U uvodnom dijelu akademik prof. dr. Siniša Stanković naglasio je da se danas erozija u mnogim zemljama smatra neprijateljem broj 1. Tako, npr. velike rijeke u Americi i Aziji odnesu godišnje preko 250.000 ha plodnog zemljišta. Razni štetni zahvati, činjeni u prošlosti, bili su uzrokom katastrofalnih posljedica kada je na svim kontinentima usljed erozije došlo do oburvanja i odnošenja čitavih kompleksa zemljišta. Danas se nažalost taj proces nestajanja plodnog zemljišta nastavlja, te je potrebno udruženim snagama preduzeti potrebne mjere da se erozija spriječi, čime će se znatno povećati izvori proizvodnje raznih dobara.

Na savjetovanju je održan 31 referat, te ćemo navesti samo neke, gdje se pitanje zaštite od erozije tretira i sa stanovišta zaštite prirode i prirodnih rijetkosti:

Ing. Miladin Pečinar: Erozijska tla. Ing. Djuro Janeković: Problemi erozije. Ing. Bogdan Jugo: Uticaj klimatskih faktora na eroziju. Ing. Ivan Soljanik: Uloga i vrsta biljnog pokrivača u borbi protiv erozije. Dr. Ing. Nikola Pavičević: Problem erozije na planinskim pašnjacima. Dr. Toma Bunuševac: Uloga šušnja (vrste organske šumske prostrke, stelje) u pojavi erozije zemljišta. Ing. Marijan Stemberger: Problemi erozije tla u N.R. Hrvatskoj s osobitim obzirom na krš. Ing. Sergije Lazarev: Erozijski procesi u užem slivnom području akumulacionog bazena HC Jablanice. Ing. Dušan Čolić: Ispitivanje uloge *Juniperus communis* na serpentinskim erozionim područjima. — Ing. Josip Kovačević: Prirodne i privredne prilike masiva Učke s prijedlogom zaštitnih mjera. Ing. Franjo Rajner: Problemi erozije i uređenja bujičnih područja te naša praktična iskustva. Ing. Petar Ziani: O nekim načinima borbe protiv erozije u području eocenskih lapora.

U referatu ing. Pečinar navode se prirodne pojave uslijed kojih nastaje erozija tla, kao i prirodne pojave koje djeluju protiv erozija tla. Naročito su štetne posljedice djelovanjem čovjeka na tlo raznim zahvatima, te je ubuduće potrebno usmjeriti rad čovjeka na tlu, s time da se isto zaštiti od erozije. Erozijska može biti površinska i dubinska. Površinska erozija nastaje uslijed kretanja vode po tlu, radom vjetra. Dubinska erozija nastaje, ako je tlo vode propustljivo, te nastaje kretanje čestica u unutrašnjosti tla. Krajnji cilj erozije tla je njegovo izravnjanje — uništenje reljefa zemljine kore. Potrebno je naglasiti da erozija djeluje negativno na cjelokupnu prirodu,

izazivajući razne promjene prvobitnih prirodnih oblika i pejzaža, te zaštita tla odnosno zaštita prirode kao cjeline od erozije dobija mnogo veći značaj.

Biljni pokrivač djeluje povoljno na ublažavanje erozije i svojim nadzemnim i podzemnim organima, jer smanjuje energiju vode pri padanju odnosno svojim podzemnim organima povećava koheziju tla. Vrijednost biljnog pokrivača naročito se povećava na strmim terenima, te je naročito potrebno spriječiti svako uništavanje biljnog pokrivača.

Veoma interesantan referat je bio prof. Janekovića, koji je specijalno značajan za zaštitu prirodnih rijetkosti. Pretjerano iskorištavanje planinskih pašnjaka dovelo je iste do osiromašenja, te je na mnogim takvim terenima nestalo travnog pokrivača. Naročito uslijed strmenitosti terena i nestanka vegetacije pojavila se erozija, koja je ovakve pašnjake uništila kao takve. Referat je ilustriran krasnim diapozitivima u boji sa naših najljepših i najinteresantnijih planina i to sa Bjelašnice, Visočice, Prenja, Peručice i dr.

U svom referatu ing. Soljanik se naročito zalaže za preduzimanje bioloških mjera u borbi protiv erozije, jer tehničke mjere nikako ne mogu biti dovoljne. Tehničke mjere služe za ublažavanje procesa, te prvenstvo treba dati biološkim mjerama. Više ili manje svi referenti su isticali ogromnu ulogu šume u sprječavanju erozije, a ova uloga je naročito značajna na strmim terenima.

U svom referatu ing. Kovačević daje osvrt na najvažnije ekološke faktore, koji utiču na formiranje biljnih zajednica i poljoprivredu i šumarstvo na području Učke u Istri. Predlaže, da se masiv Učke kao jedinstveni prirodni fenomen stavi pod izvjesnu zaštitu, te da se u vezi s tim uskladi i razvoj svih grana privrede, naročito poljoprivrede, šumarstva i turizma.

Po svim referatima vođena je diskusija, koja je mnoga pitanja osvijetlila sa raznih stanovišta. Veoma interesantno i značajno bilo je izlaganje prof. Vrabera iz Ljubljane o biljnim zajednicama, fitocenoza, o razvojnoj dinamici biljnog pokrivača, te o ogromnoj ulozi fitocenoza za zaštitu tla od erozije.

Vrlo interesantna diskusija se vodila oko pitanja saniranja terena oko Jablaničke hidrocentrale, te se naročito istakla potreba izgradnje raznih tehničkih objekata istovremeno s pošumljavanjem i zatravljanjem slivnog područja oko jezera i rijeke Neretve i njenih pritoka. Veoma je značajna bila diskusija o pitanju regulisanja bujica u Grdeličkoj klisuri u Srbiji, gdje naša zemlja trpi svake godine ogromne štete od nanosa bujica.

Akademik Stanković je naročito naglasio potrebu organizovane saradnje na polju rješavanja ovog važnog problema, te smatra da će ovo savjetovanje dati vrlo dobre rezultate. Na polju rješavanja ovog važnog pitanja ne može se ništa učiniti bez dobre naučne osnove, te se izučavanju svih problema u vezi sa erozijom mora pokloniti najveća pažnja.

Za vrijeme savjetovanja prikazana su tri filma i to: o bujicama u Srbiji, specijalno u Grdeličkoj klisuri, zatim 2 američka filma o odronjavanju tla i o poplavama sa svim negativnim posljedicama za vrijeme velikih kiša. Veliki broj diapozitiva, koji su pri-

kazani prilikom referata i diskusije vanredno su pomogli da se pitanje erozije osvijetli sa raznih stanovišta, te je znatno pridonijelo uspjehu savjetovanja.

Na koncu savjetovanja doneseni su zaključci koji su nakon diskusije prihvaćeni od svih učesnika. Naglašeno je da se pitanju erozije mora pokloniti najveća pažnja kao primarnom i političkom i privrednom i društvenom problemu. Da bi se ubuduće mogle sprovesti potrebne mjere za zaštitu od erozije, odnosno uklanjanje posljedica erozije, doneseni su slijedeći zaključci:

1. Potrebno je ubuduće organizovati zasebnu unificiranu službu za eroziju za čitavo naše područje.

2. Najhitnije donijeti okvirni Savezni zakon o zaštiti tla od erozije, a isto tako na osnovu Saveznog donijeti republičke zakone.

3. Za finansiranje osnovati poseban fond za sve naučne, operative, istražne i ostale radove.

4. Da se upoznaju najšire mase sa problemom erozije, putem društvene propagande, publikacija i dr., te da se unesu u programe škola pitanja o eroziji.

5. Da se u odgovarajućim školama omogući specijalizacija kadrova za borbu protiv erozije.

6. Da se na naučnoj osnovi pristupi proučavanju uzroka i posljedica od erozije.

7. Da se razradi metodika borbe protiv erozije, te da se izmijene stečena iskustva.

8. Da se obrazuje koordinaciono tijelo za usklađivanje radova, gdje bi bile zastupljene sve struke: šumari, agronomi, pedolozi, fitocenolozi, geolozi, geografi, hidrolozi, hidrotehničari, meteorolozi, građevinari, geodeti, bujičari i ostali zainteresovani.

Na koncu je zaključeno da će do osnivanja koordinacionog tijela poslove oko nekih konkretnih problema voditi Akademski savjet FNRJ.

Premda je ovo savjetovanje organizovano u cilju unapređenja naše cjelokupne privrede, ono ima vanredan značaj i za zaštitu prirode i prirodnih rijetkosti. Jasno je da će se sprečavanjem erozije sačuvati mnogo važni prirodni oblici i ljepote naših krajeva, odnosno u izvjesnim ugroženim područjima sačuvaće se neke prirodne rijetkosti od potpunog uništenja, ukoliko se povoljno riješe problemi nastali djelovanjem erozije.

Ing. V. Ržehak

PRVI PLENUM SPELEOLOŠKOG SAVEZA JUGOSLAVIJE

Na prvom Speleološkom kongresu koji je održan u januaru 1954 u Postojni zaključeno je među ostalim, da će se što je prije moguće osnovati Speleološki savez Jugoslavije. Nakon odobrenja statuta održan je prvi plenum Speleološkog saveza Jugoslavije na 15 i 16 januara 1956 u Sarajevu. Na plenumu su održali referate dr. Roman Savnik i prof. France Habe, u kojima je naročito naglašena potreba osnivanja Speleološkog saveza Jugoslavije pored ostalog i radi toga da bi se ostvarile naše veze s inostranstvom. Danas se smatra Francuska kao zemlja gdje se najviše radi na speleološkim istraživanjima, te je u septembru 1953 godine tamo održan prvi međunarodni kongres speleologa. U 1954 godini naša je zemlja već znatno uspostavila veze s ovom zemljom, te su francuski speleolozi boravili u našoj zemlji i obratno. Zatim se mnogo radi na speleologiji u Italiji, čiji speleolozi su pisali djela i o našim pećinama. Zatim bi došle zemlje Austrija, Njemačka, Švajcarska, Engleska i Amerika. U 1957 godini održaće se drugi međunarodni kongres speleologa u Italiji, a u 1961 godini mogao bi se eventualno održati II međunarodni kongres u našoj zemlji s obzirom na veliko bogatstvo pećina i mnoštvo problema krša.

Iz izvještaja pojedinih delegata vidjelo se je da se od kongresa mnogo radilo na proučavanju pećina u našoj zemlji. U Srbiji je naročito bio aktivan Planinarski savez sa svima svojim sekcijama, gdje je mnoštvo pećina ispitano i stavljeno pod zaštitu države kao prirodne rijetkosti. A s obzirom na stručni kadar i ranija iskustva i Slovenija je veoma mnogo učinila na polju speleologije od kongresa.

Na kraju je izabran izvršni odbor Speleološkog saveza u koji su ušli dr. Valter Bohinec kao predsjednik, dr. Roman Savnik kao sekretar i prof. France Habe kao blagajnik. Sjedište Saveza biće Ljubljana, a na narednom plenumu će se odrediti sjedište redakcije saveznog časopisa kao i sve ostalo u vezi sa izlaženjem istog.

Doneseni su zaključci koji se mogu ukratko iznijeti u slijedećem: Osnovni zadatak speleoloških organizacija jest izrada katastra kraških pojava te sakupljanje bibliografije i terminologije. Naročitu pažnju potrebno je obratiti usklađivanju speleoloških zadataka s potrebama privrede i zemaljske odbrane.

Plenum predlaže da se u okviru republika pozovu svi interesenti za kras i preporučuje se da se u okviru Republike kao centralnoj radnoj zajednici osnivaju speleološka društva, gdje još ne postoje.

Speleološkom savezu stavljeno je u zadatak da organizuje izdavanje časopisa, kao i da posreduje oko razmjene speleološke literature, diapozitiva i izložbenog kraškog materijala između članova Saveza kao i sa inostranstvom.

Prilikom plenuma prikazan je za građanstvo film »Ljepote našeg podzemlja« kao i diapozitivi iz Slovenije sa predavanjima dra Savnika i prof. Habea; ljepote naše Postojne, Škocijana i drugih interesantnosti slovenskog krša, očarale su sve prisutne i ostavile snažan dojam.

U Bosni i Hercegovini posljednje dvije godine dosta je urađeno na zaštiti pećina kao prirodnih rijetkosti, a isto tako poduzete su mjere da se neke od najpoznatijih i urede, izgrade pojedini objekti, te na taj način učine pristupačnim širem krugu posjetilaca. Održani plenum u Sarajevu znatno je pridonio nastojanju našeg Zavoda da se čitavo pitanje oko zaštite i proučavanja unaprijedi.

Ing. V. Ržehak

POSJETA ČLANOVA UDRUŽENJA ISTORIČARA BOSNE I HERCEGOVINE PRIJATELJSKOJ TURSKOJ

Uprava Udruženja istoričara Bosne i Hercegovine u Sarajevu i uprava Udruženja nastavnika (Mualimler cemiyeti) u Istanbulu sporazumili su se da izvrše uzajamne posjete svojih članova, a u svrhu produbljivanja kulturnih i naučnih veza između FNR Jugoslavije i Turske. Tako je u ljetu 1955 godine jedna grupa članova spomenutog Udruženja iz Bosne i Hercegovine gostovala u Turskoj. Ovu ekskurziju, koja je brojala 30 članova, predvodio je drug Fuad Slipičević, profesor Više pedagoške škole u Sarajevu. Zemaljski zavod za zaštitu spomenika kulture Narodne Republike Bosne i Hercegovine omogućio je potpisanom kao svome referentu za orijentalnu epigrafiku da sa ovom grupom posjeti Tursku.

Zahvaljujući susretljivosti i pažnji na koju smo naišli od strane Mualimler cemiyeti, čiji smo bili gosti, naš je boravak u Turskoj racionalno iskorišten i odvijao se po unaprijed zajednički pripremljenom planu. Članovi ekskurzije naročito zahvalnost dužuju predsjedniku spomenutog udruženja profesoru Orhan bay-u Tüte, zatim Selim bay-u Duru-u, šefu Turističkog biroa. Pored Istanbula posjetili smo Brusu i Ankaru gdje smo obišli znamenitosti i pojedine ustanove spomenutih turskih centara.

Pri polasku ekskurzije iz Turske Ministarstvo prosvjete u Ankari poklonilo nam je izvjestan broj knjiga koje su po povratku u Domovinu razdijeljene nekim naučnim ustanovama. Tako je i zavod za zaštitu spomenika kulture u Sarajevu dobio 22 komada. Među ovim knjigama pored onih čisto istoriskog sadržaja ima i takvih koje se odnose na staru tursku arhitekturu, zatim na arheologiju i t. d.

Potpisani se naročito interesirao za spomenike memorijalne arhitekture i epigrafske spomenike, jer su

muslimanski spomenici spomenutih vrsta turskih perioda u Bosni i Hercegovini u uskoj vezi sa istim spomenicima u Turskoj. Iz jednog letimičnog pregleda mogao se dobiti samo jedan opšti uvid u navedene vrste spomenika Turske. Međutim se i na osnovu toga opšteg uvida može donijeti i uočiti slika koliko su spomenici odnosnih vrsta u Bosni i Hercegovini pod direktnim uticajem tadašnjih centara osmanske imperije, a koliko opet imaju nečega svoga specijalnoga.

M. Mujezinović